

POSVET:

NASILJE V ŠOLI: LONGITUDINALNO RAZISKOVANJE IN ZAGOTAVLJANJE VARNEGA IN SPODBUDNEGA ŠOLSKEGA OKOLJA

3.2.2026

INŠTITUT ZA
KRIMINOLOGIJO
pri Pravni fakulteti v Ljubljani

Javna agencija za znanstvenoraziskovalno
in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA VZGOJO IN IZOBRAŽEVANJE

UNIVERZA
V LJUBLJANI

PF

Pravna
fakulteta

Razvoj longitudinalnega orodja za merjenje medvrstniškega nasilja

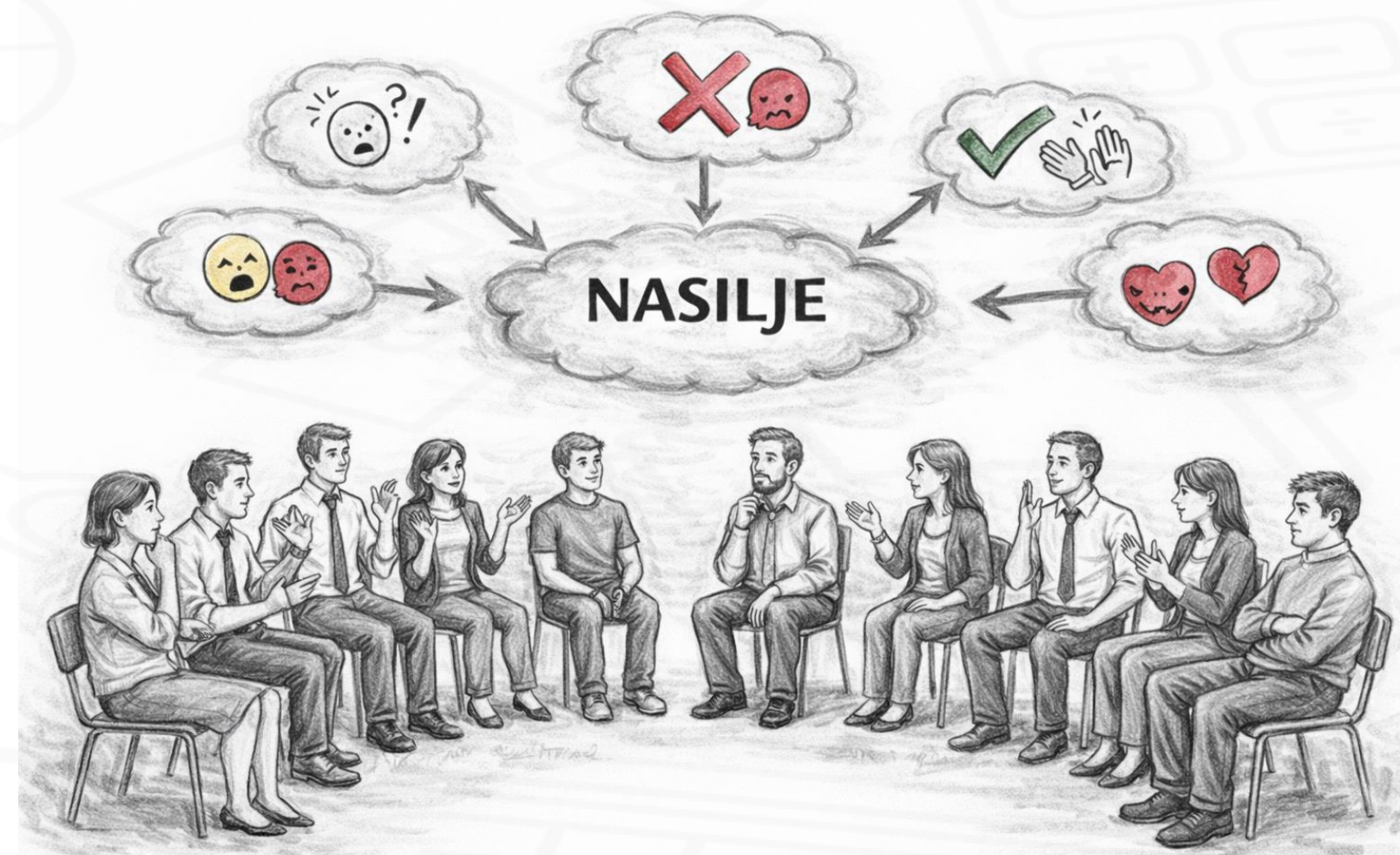

Ključna usmeritev: vprašalnik naj odraža izkušnje otrok in šolskega okolja (kontekst, jezik, prostori, časovna sidrišča).

Zrcalna struktura (opazovalec → žrtev → povzročitelj nasilja) omogoča primerljivost perspektiv in sledenje dinamiki nasilja, hkrati pa pospeši reševanje, saj se respondenti bolje znajdejo.

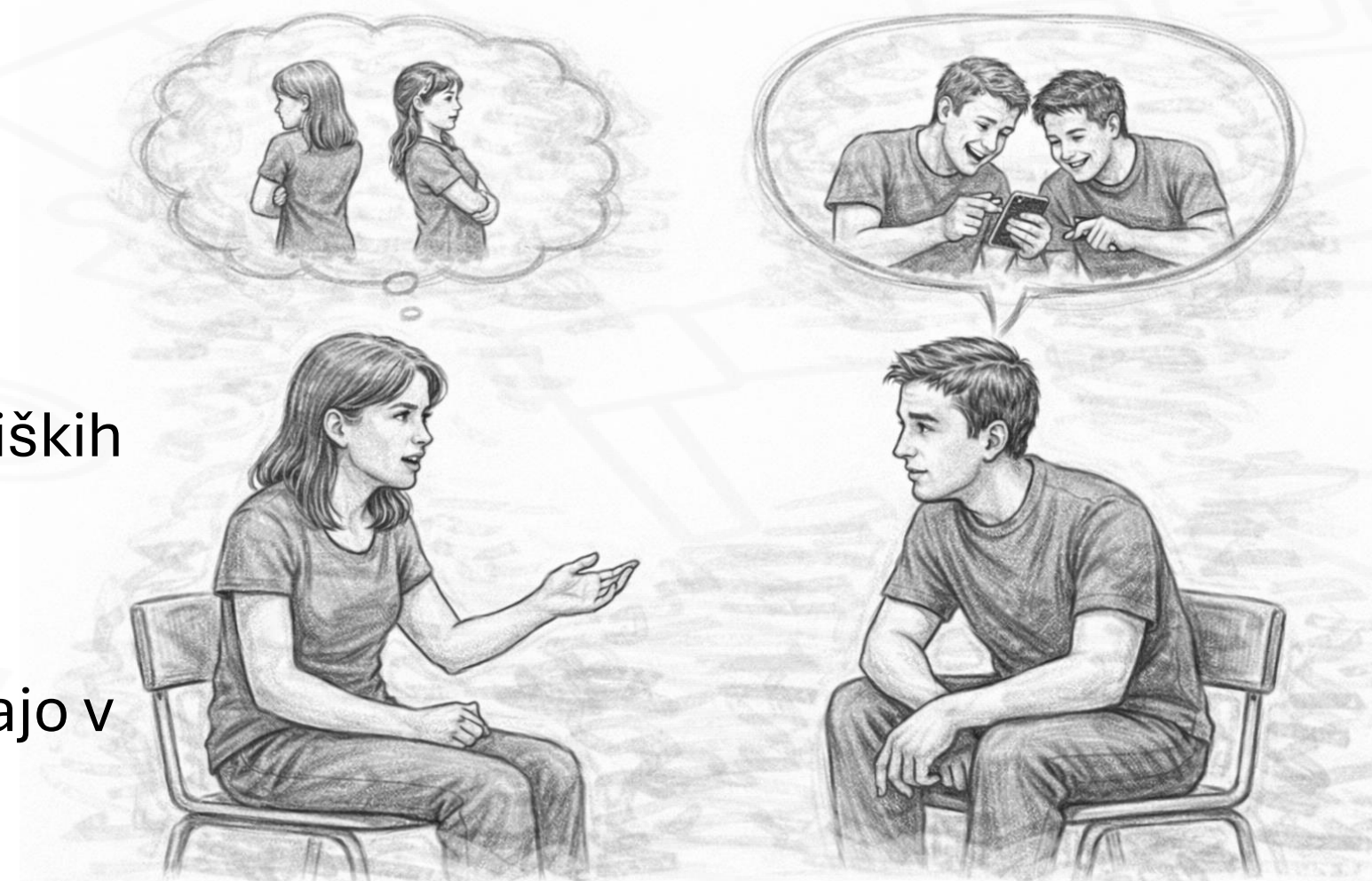
Fokusne skupine 1/10 - Splošno

- Uveljavljena **kvalitativna metoda** v kriminologiji in sorodnih družboslovnih disciplinah.
- Omogoča vpogled v **družbene pomene, interpretacije in vsakdanje razlage pojavov**.
- Podatki nastajajo v **interakciji udeležencev** (ne samo v odnosu do raziskovalca).
- Razkrivajo **kolektivne diskurze** in načine, kako skupine problematizirajo ali normalizirajo nasilje.

Fokusne skupine 2/10 – Pomen v kriminološkem raziskovanju

- **Presežejo individualizirane in dekontekstualizirane razlage kriminala/nasilja.**
- **Osvetlijo normativne okvire, razmerja moči in definicije dopustnega vedenja.**
- V šoli se pomen nasilja pogosto oblikuje v razmerju do vrstniških norm, pravil in pričakovanj odraslih.
- Pomagajo razumeti, kako se (ne)formalna pravila vzpostavljajo v konkretnih šolskih okoljih.

Fokusne skupine 3/10 – Fokusne skupine pri medvrstniškem nasilju

- Kvantitativni vprašalniki merijo razširjenost, težje pa zajamejo kompleksnost pojava
- Raziskujejo **razliko med konfliktom in nasiljem**, kot jo razumejo otroci in učitelji
- Odkrijejo, **katera vedenja so »problematična«** in katera se doživljajo kot »normalen« del vrstniških odnosov
- **Osvetlijo vlogo opazovalcev**, razredno klimo in zaznano odgovornost institucij
- Pomagajo umestiti nasilje v širši institucionalni, kulturni in strukturni kontekst (neenakosti, marginalizacija, moč)

Fokusne skupine 4/10 – Vrednost pri raziskovanju z mladimi

- Mladi so obravnavani kot **kompetentni družbeni akterji** z lastnimi razumevanji nasilja.
- Omogočajo **vpogled v jezik minimizacije** (npr. »samo hec«, »ni bilo mišljeno resno«).
- Razkrivajo **neformalne norme in prakse**, ki lahko prispevajo k toleranci do nasilja.
- Odpirajo vprašanja o vlogi učiteljev, razredne klime in ustreznosti odzivov šole.

Fokusne skupine 5/10 – Njihova dvojna vloga

- **Samostojen kvalitativni vir:** učenci 6. in 9. razredov (ločeno) ter z učitelji v 6 osnovnih šolah v dveh mestih.
- **Dopolnitev kvantitativnega instrumentarija** (razvoj in interpretacija vprašalnika).
- Pomoč pri razlagi neskladij med zaznavami učencev in učiteljev.
- **Metodološka triangulacija:** bolj celostno razumevanje nasilja v šoli.

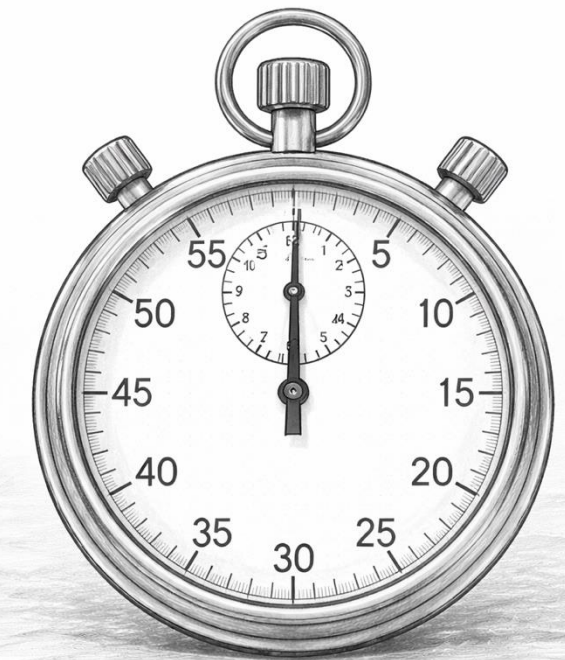
Fokusne skupine 6/10 - Organizacija

- Metodološko in etično **najzahtevnejši del raziskave** (občutljiva tematika nasilja, delo z otroki).
- Dovoljenja šol; izvedba v času **rednega pouka** (odstop razrednih ur).
- Prostor v šoli, ki je udeležencem znan in omogoča občutek varnosti.
- Z učenci **brez prisotnosti učiteljev** (odprtost, anonimnost, zaupnost).
- Učitelji v bližini in na voljo v primeru morebitne stiske.

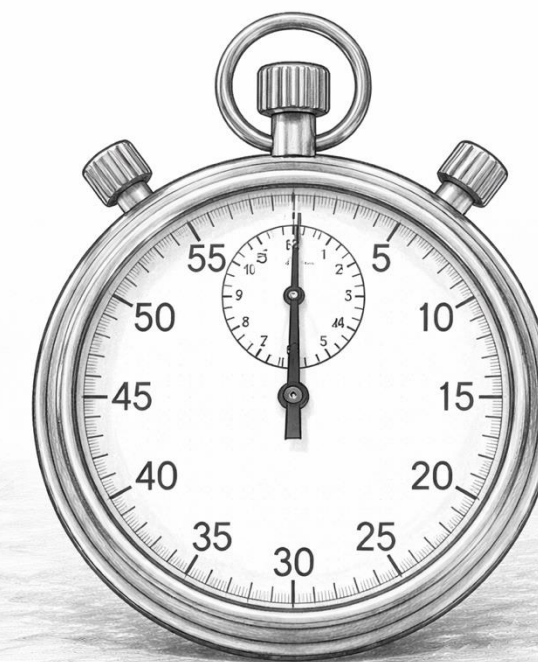
Fokusne skupine 7/10 – Časovni okvir, izbor šol

- September 2023 – maj 2024 (različne faze šolskega leta).
- Fokusne skupine niso bile enkraten dogodek, temveč proces vzporedno z drugimi dejavnostmi.
- Vključenih 6 osnovnih šol iz dveh lokalnih okolij (kraj A in kraj B).
- Namensko vzorčenje in načelo maksimalne variacije (urbanost, ruralnost, lokalni izzivi).
- Primerjava šolskih kontekstov in razmislek o vplivu okolja na zaznavanje/obravnavo nasilja.

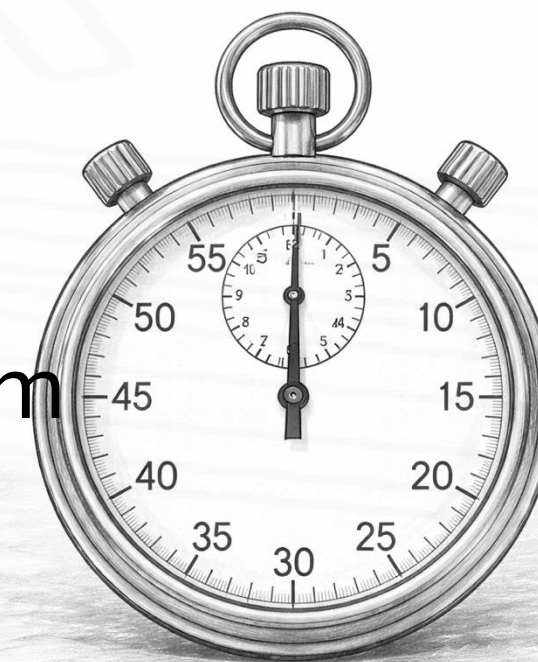
Fokusne skupine 8/10 – Izbor udeležencev

- Učenci 6. razreda: **prehod v predmetno stopnjo, preoblikovanje vrstniških hierarhij.**
- Učenci 9. razreda: **daljša izkušnja šole, refleksija sprememb skozi čas, prehod v srednjo šolo.**
- Učitelji: **institucionalni vidik** (dileme, omejitve, neformalne strategije ukrepanja).
- Starši: sprva predvideni, a opuščeni (zahtevali bi razširitev fokusa na družinske dinamike) - - - (skupaj z drugimi dodatnimi skupinami) predvideni pri izvajanju v prihodnosti?

Fokusne skupine 9/10 – Potek

- Etični standardi: **informirano soglasje** (šole, starši, otroci, učitelji), možnost umika, zaupnost.
- Vsako skupino sta vodili vsaj dve raziskovalki (vodenje + spremljanje dinamike).
- **Polstrukturiran protokol**: oblike nasilja, vloge, lokacije, dejavniki tveganja, posledice, odzivi šole, predlogi izboljšav.
- Trajanje 60–90 minut; dovolj fleksibilnosti za teme, ki jih odprejo udeleženci.
- Poudarjanje, da se vsebine ne bodo razkrivale učiteljem ali drugim zaposlenim (pri otrocih).

Fokusne skupine 10/10 – Omejitve metode in naslavljanje omejitev

- Skupinska dinamika: dominantni udeleženci, pritisk k soglasju, socialno zaželeni odgovori
- Možna minimizacija lastne vpletenosti ali ponavljanje diskurzov, ki nasilje normalizirajo
- Manj primerne za zelo osebne ali stigmatizirane izkušnje viktimizacije
- Ugotovitve niso statistično posplošljive na širšo populacijo
- Naslavljanje: izkušene moderatorke, varno okolje, dvojno vodenje, kombiniranje z anketami (triangulacija)

Izsledki fokusnih skupin 1/7 – Ko “hec” postane nasilje

- “Meja” je jasno izražena: ko oseba reče stop / nehaj, a se nadaljuje.
- Zmerljivke, poniževanje (npr. izgled) in spletno nadlegovanje, ustrahovanje kot tipični točki preloma, ko hec postane nasilje.
- Nasilje se pogosto opiše kot skupinsko (več na enega) in/ali z neenakostjo moči.
- Odrasli naj bi včasih “preveč resno” jemali konflikte – učenci naj bi ločevali konflikt vs. nasilje.

Izsledki fokusnih skupin 2/7 – Pojavne oblike

- Pretepi / porivanje / brcanje.
- Žaljenje, kletvice, “roastanje”.
- Izločanje iz skupine.
- Grožnje, strah, “čakanje pred šolo”.
- Izsiljevanje za denar / uničevanje stvari.
- Snapchat/Viber/Discord: snemanje, pošiljanje naprej, blokiranje, komentiranje pod objavami, deljenje vsebin in komentiranje pri deljeni vsebini

Izsledki fokusnih skupin 3/7 – Vloge in skupinska dinamika

Kaj je bilo značilno v opisih (9. razredi)

- Primeri “več na enega” in verbalno poniževanje kot pogost vzorec.
- Opazovalci se pogosto ne izpostavijo – včasih “snemajo” ali spodbujajo.
- Žrtev lahko “sodeluje v igri”, da “ne izpade” (npr. smejanje ob žaljenju).

Kaj poudarjajo učitelji

- Prikrite oblike (odnosno/psihično) je težje zaznati, zato je odzivanje zahtevnejše.
- Skupinska dinamika v razredu pogosto zahteva delo na odnosu, ne le reakcijo v obliki sankcije.

Izsledki fokusnih skupin 4/7 – Lokacije

V šoli

- hodniki (gneča, prehajanje)
- stranišča (težji nadzor)
- garderobe / preoblačenje
- igrišče / telovadnica
- učilnica (subtilno, odnosno)

Izven šolskega zemljišča

- pot domov
- avtobusne postaje
- okolica (npr. trgovina)
- popoldanska druženja

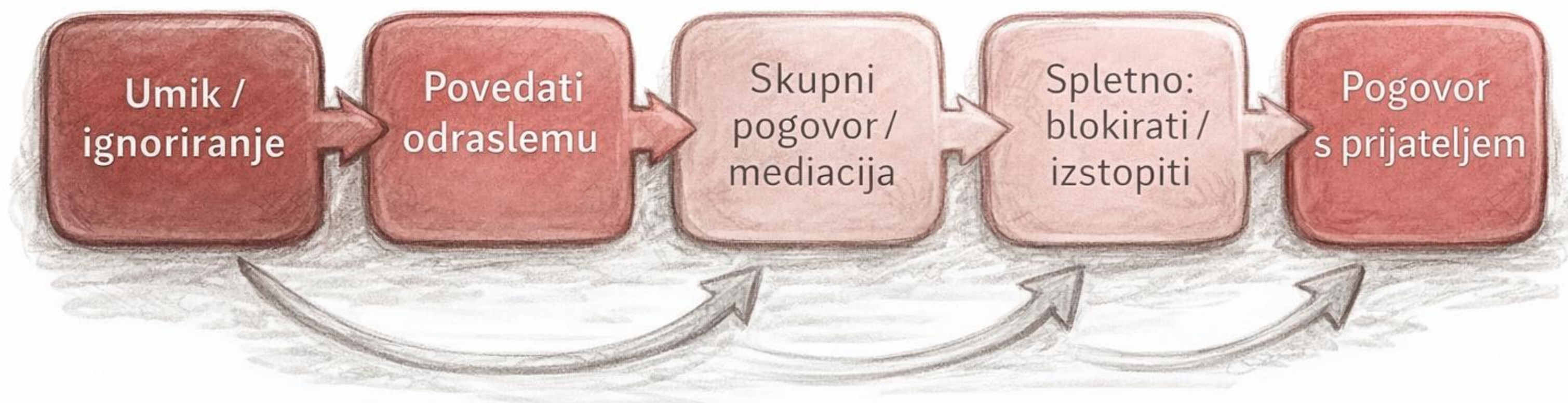
Digitalno

- Snapchat/ Viber/ Discord skupine
- snemanje in deljenje vsebin
- (žaljivo) komentiranje
- blokiranje / izključevanje
- prenos v razred (posledice)

Izsledki fokusnih skupin 5/8 – Odzivi učencev – razpon strategij

Ovire, zaradi katerih se “ne pove”

- pričakovanje, da se ne bo nič spremenilo (“po pogovoru nič ne naredijo”)
- strah pred posledicami / “tožibaba”
- želja, da se ne izpostavi (status, sram)

Izsledki fokusnih skupin 6/7 – Odzivi učiteljev in šole

- takojšnja intervencija + kasnejši strukturirani koraki
- odziv se prilagaja starosti in resnosti incidenta
- razredne ure in delo z razredom pri skupinski dinamiki

- protokoli in vzgojni ukrepi pomagajo pri doslednosti
- hkrati povečajo administrativno breme
- odzivi staršev variirajo: sodelovanje ↔ minimizacija / pritisk

Izsledki fokusnih skupin 7/7 – Sistemski izzivi, ki vplivajo na preprečevanje in odkrivanje

1 Nadzor in kritične točke nasilje se “preseli tja, kjer je nadzor najmanjši”; premalo odraslih v hodnikih/odmorih

2 Kriza avtoritete + dilema nične tolerance pritisk po hitrih ukrepih vs. potreba po razumevanju konteksta

3 Porušena triada: učenec–učitelj–starši nezaupanje, različna pričakovanja, strah pred pritožbami

4 Čas in obremenitev učiteljev malo časa za odnose; veliko hkratnih zahtev

5 Notranja (ne)podpora in sloves oz. „renome” včasih pritisk “ne zapletaj”, da šola ne bo imela težav

6 Nepravičnost pri posvečanju pozornosti več energije gre “težavnim”; mimi in “spregledani” dobijo manj

Tema 1/5: Večdimenzionalnost ter vedenjsko specifične postavke

- Operacionalizacija naj bo **večdimenzionalna**: fizično, verbalno, psihično, spletno, materialno in odnosno nasilje.
- Posamezne dimenzije naj se **merijo ločeno**.
- Postavke naj opisujejo **konkretna dejanja** (npr. udaril, porinil, izločil, posnel, objavil), ker so definicije pojmov pri učencih nestabilne.
- V navodilih naj bo jasno, kdaj se vprašanja nanašajo **na vrstnike**
- Pri “mejnih” praksah naj se meri **privolitev in javljanje meje** (npr. “stop/nehaj”), ne zgolj oznaka “bullying”.
- Uporabljena terminologija naj bo **testirana** (npr. “ustrahovanje” se lahko doživlja kot preveč “visoka” beseda), zato naj se preferira opis vedenja.

JA: »Zdaj, ko nekdo reče medvrstniško nasilje, tako kot sem jaz zdaj rekla ali pa bullying, kaj si vi pod to besedo predstavljate?«
6A01: »Izsiljevanje...«
6A02: »Poniževanje.«

Tema 2/5: Verbalno nasilje ter psihično nasilje

- Verbalno nasilje naj se meri kot **samostojna domena** (kletvice, zmerjanje, poniževanje) in ne kot “dodatek” fizičnim oblikam.
- Posebej naj se zajame **žaljenje staršev/družine**, ki je bilo opisano kot posebej učinkovita oblika ponižanja.
- Pri devetošolcih naj se doda merjenje **normalizirane rabe žaljivk** – “slurov” ter pogostost v kratkem časovnem oknu (npr. zadnjih 30 dni).
Vključene naj bodo postavke o grožnjah **tako v živo, kot prek sporočil oziroma objav** ter o občutku ogroženosti in strahu.
- Zajete naj bodo tudi **skrajne vsebine** groženj ter grožnje z orožjem/nožem.
- Kot razlikovalni poudarek pri devetošolcih se pojavi povezava groženj z **digitalnim občinstvom** (snemanje/spodbujanje).

5B05: »...žali iz čistega miru samo zato, da bi se on dobro počutili.«

6A02: »Ja, najbolj boleča tema je...«

JA: »Aja, da nekdo tebi tvoje starše žali?«

6A02: »Ja.«

4A03: »...ko misliš da ti bo kaj naredu, da se ga bojiš.«

4A04: »Ja in pol on ve, da se ga bojiš in te naprej izziva.«

4A03: »...brat nam je že grozil, da če naumo za ta ples plačal karte... da nas bo pretepu.«

Tema 3/5: Materialno nasilje ter moč in status

- Izsiljevanje za denar naj se meri kot posebna oblika.
- Uničevanje ali odvzem osebnih predmetov naj se merita tudi v šolskih prehodnih prostorih – velikokrat omenjene garderobe, postajališča.
- Vključiti je smiselno tudi “**prisilni odvzem**” (npr. “moral je dati”), ker implicira razmerje moči.
- Premisliti, kako bi v vprašalnik umestili **sodelovanje več oseb**; smiselno bi bilo vključiti postavko, ali oseba sodi v isti/drugi razred ter ali je starejša/mlajša.
- V opazovalnem sklopu naj se meri tudi **pasivnost**, to, da se posameznik pridruži smehu in motiv samozaščite (strah pred preusmeritvijo nasilja na to osebo).

MMP: »Kaj pa? Ali ste že kdaj videli, da bi kdo ... denar, recimo zahteval?«

1A010: »Ja.«

1A06: »Mislim, po navadi se tko uno važi, koliko kej denarja ima pol pa druge, jutri mi prinese 1 evro pa ne vem kaj še vse.«

MMP: »Jutri mi prinesi 1 evro?«

1A06: »Ja ali pa dva.«

1A03: »Pač maksimalno je blo 3 evre.«

MMP: »A pa to uspe?«

1A06: »Ne.«

Tema 4/5: Odnosno nasilje, prostor in čas (“hotspoti”)

- Meriti je treba **izključevanje, pogojevanje prijateljstva in poniževanje V ŽIVO IN PREK SPLETA**, vključno z izključevanjem iz digitalnih skupin.
- Kot vsebinsko pomembna dimenzija se pojavi **strah pred izključitvijo** (“pripadnost” kot del doživljanja nasilja).
- Pri devetošolcih se odnosne oblike izraziteje kažejo kot širjenje govoric/obrekovanje in socialna “dvoličnost” v navidezno kohezivnih skupinah.
- Lokacija naj bo obvezna dopolnitev vsake postavke (učilnica, hodniki/omarine, WC, garderobe, igrišče, telovadnica, pot, avtobusna postaja, okolica, digitalni prostor).
- Vključiti je treba **nestrukturiran čas in trenutke nižjega nadzora** (odmori, popoldanska prosta igra), ker se nasilje umešča v “prikrite” oblike.
- Učiteljska perspektiva posebej izpostavlja igrišče in popoldne kot problematična konteksta.

JA: »Pa a se kdaj zgodi, da bi se kdo, zaradi tega, da bi bil sprejet v skupino, vedel grdo do koga?«

4A05: »...včasih se zgodi, da te izločijo iz skupine, če nisi istega mišlejnja kot oni.«

4A06: »Če pa rečeš resnico, je pa že problem.«

4A02: »...da če bom še naprej prijateljevala s to punco, pač, da pač ne bom več z njimi.«

Tema 4/5: Spletno nasilje, časovno sidrišče, pogostost, posledice in odziv

- Spletno nasilje naj se meri platformno in vedenjsko: sporočila/klepeti, izključevanje iz skupin, blokiranje, snemanje in deljenje posnetkov.
- Pri vsaki spletni postavki naj bo možnost “ne uporabljam”
- Pri devetošolcih naj se posebej meri dinamika javnega poniževanja: komentarji, objave, ponovno deljenje (“reshare”) ter spodbujanje drugih k žaljenju.
- Deljenje intimnih vsebin brez soglasja naj se meri kot specifična spletna praksa.
- Časovno sidrišče naj bo **jasno in relativno kratko** (npr. zadnji mesec/dva meseca/to šolsko leto) za omejitev “vlečenja konfliktov” iz več let.
- Pogostost naj se meri **številčno** (npr. 0, 1, 2, 3, 4–5, 6+) in naj omogoča zajem izrazov tipa “skos/vedno”.
- Zajeti je treba **razkritje in odziv**: komu je bilo povedano, kaj se je zgodilo po prijavi, ter zaznano učinkovitost šolskih ukrepov (tudi alternativnih).

»Ni največji problem video, ampak tisti komentarji spodaj.««

Pregled vprašalnikov 1/5: Kako so bili izbrani vprašalniki?

IN

**Uporabno kot osnova
/ gradnik**

- Vedenjsko-specifične postavke (jasna dejanja, ne abstraktni pojmi)
- Pokritost več vlog (idealno: opazovalec + žrtev + povzročitelj nasilja)
- Vključitev digitalnih oblik ali možnost modularnega dodatka
- Frekvenčna lestvica omogoča razlikovanje ponavljanja (ne zgolj "več kot enkrat")
- Izvedljivo v razredni uri (ni preveč teksta; struktura je pregledna)

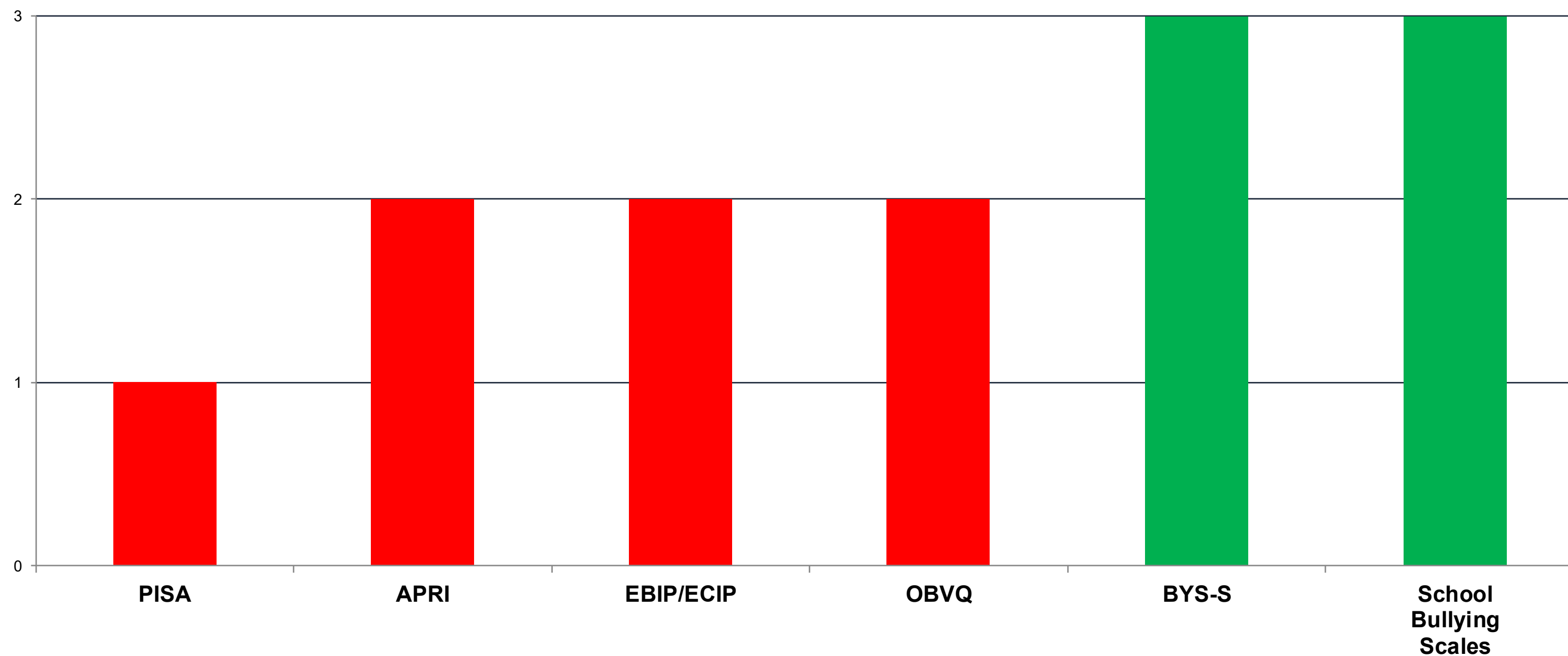
OUT

**Neustrezno kot samostojni
instrument**

- Premalo postavk (preohlapno merjenje) ali le "globalna" postavka
- Manjka spletno nasilje ali manjka ključna vloga (npr. opazovalec)
- Merska lestvica je preveč groba (npr. "enkrat" / več kot enkrat")
- Težavno za prevod ali kognitivno preobremenjujoče (veliko branja)
- Nejasna interpretacija postavk ali mešanje različnih konceptov

Pregled vprašalnikov 3/5: Koliko “vlog” tipično zajamejo vprašalniki?

1 = samo žrtev ali povzročitelj nasilja; 2 = žrtev/ povzročitelj nasilja; 3 = povzročitelj nasilja/ žrtev/ opazovalec

Pregled vprašalnikov 4/5: Vprašalniki, ki so zadostili pogojem

IN School Bullying Scales (Cheng et al., 2011)

Izstopa, ker eksplicitno meri tudi opazovalca in vključuje splet. Za šolsko rabo bi bilo treba razširiti frekvenčno lestvico ter preurediti zaporedje (da se ne začne s izvajanjem nasilja).

IN Bully Survey (BYS-S; Nebraska)

Tridelna zasnova podpira zrcaljenje vlog. Ker je instrument starejši in brez jasne ločnice "v živo vs splet", je smiseln kot osnova, ki se dopolni s sodobnimi digitalnimi postavkami.

IN APRI (Parada, 2000)

Prednost sta pregledna, zrcaljena forma in frekvenčna lestvica do "vsak dan". Primanjkljaj sta odsotnost opazovalca ter spletnih postavk; priporočena je tudi sprememba zaporedja (najprej opazovanje).

IN EBIP-Q + ECIP-Q (Ortega-Ruiz et al., 2016)

Prednost so vedenjsko-specifične postavke in jasno 2-mesečno okno. Za šolski vprašalnik bi bilo treba dodati opazovalca ter izboljšati zrcaljenje, sicer je reševanje daljše.

IN Participant Role Scales (Salmivalli et al., 1996)

Dobro zajame vloge v skupinskem procesu (assistant/reinforcer/defender/outsider), vendar ne meri "kataloga oblik" (kaj/kje). Smiselno je kot dodatek k osnovnemu

IN OBVQ/OBQ (Olweus; revid.)

Vrednost je močna preambula/definicija. Kot izvedbeni vprašalnik pa je obremenujoč (veliko branja; manj zrcaljenja med vlogami), zato je primeren predvsem kot referenčni okvir.

Pregled vprašalnikov 5/5: Vprašalniki, ki niso zadostili pogojem

OUT Gatehouse Bullying Scale (GBS)

Premalo postavk, brez spletnega nasilja; deljeni sistem (pogostost + prizadetost) in a/b/c struktura sta pregledno in vsebinsko problematična; postavke so lahko begajoče.

OUT MPVS (Mynard & Joseph, 2000)

Neustrezno kot samostojni instrument

Ne vključuje spleta; preveč groba merska lestvica (nikoli/enkrat/več kot enkrat) in omejena prenosljivost na povzočitelja nasilja ali opazovalca.

OUT Illinois Bully Scale (IBS)

Konceptualno zanimiva, vendar meša različne vsebine in postavke o žrtvi vmes (tveganje napak). Premalo postavk za neenakovredne situacije; poudarek je pretežno fizičen; opazovalec manjka.

OUT PISA "bullying" modul

Ne vključuje spleta; preveč groba lestvica (nikoli/enkrat/več kot enkrat) in omejena prenosljivost na povročitelja nasilja ali opazovalca.

OUT My Life in School Checklist

Zelo kratko opazovalno okno lahko izloči resnejše redkejše incidente; lestvica je groba, vmes so pozitivne/obrnjene postavke (nejasna interpretacija). Opazovalec ni vključen.

OUT MPVS-RB (Betts et al., 2015)

Pokrije več oblik, a je lestvica preohlapna ("več kot enkrat" ne loči pogostih verbalnih praks). Opazovanja ne meri.

Kognitivni intervju: Namen in izvedba (september 2024)

- Izvedli smo 10 kognitivnih intervjujev z učenci 6. in 9. razredov.
- Intervjuji so potekali 5x v živo; zaradi lokacijske oddaljenosti 5x preko WhatsApp (kamera + zvok).
- V vzorec sta bila vključena tudi 2 udeleženca s težavami z zbranostjo ter 2 udeleženca, katerih materni jezik ni slovenščina.
- Po vsaki strani vprašalnika smo zbrali povratne informacije; nerazumljive postavke smo proti pojasnjevali; merili smo približen čas izpolnjevanja po straneh; vnosi so bili testni in se niso shranjevali.
- Ubeseditev postavk smo dodatno skrajšali in poenostavili (manj kompleksnih stavkov, bolj neposredne formulacije).
- Del postavk smo razdelili na več strani, da so otroci sklope doživljali kot bolj obvladljive.
- Preverjali smo, kje se udeleženec nahaja v vprašalniku (zlasti pri oddaljenih intervjujih), da smo zmanjšali možnost napačnega sledenja.

Pilotno anketiranje

- Pilotno anketiranje je bilo izvedeno v 6. in 9. razredih različnih šol po Sloveniji (regionalna pokritost).
- Izvedba je potekala med 18. 11. in 28. 11. 2024 v devetih mestih po Sloveniji
- V večini primerov je bil na terenu prisoten en raziskovalec; prisotnost je bila razumljena kot pomembna za občutek anonimnosti in tekoče reševanje vprašanj brez izpostavljanja posameznikov.
- Pred izvedbo je priporočljiv stik z razrednikom (branje, pozornost); ob izvedbi se beležijo osnovne značilnosti razreda in morebitne izvedbene posebnosti.

POSVET:

NASILJE V ŠOLI: LONGITUDINALNO RAZISKOVANJE IN ZAGOTAVLJANJE VARNEGA IN
SPODBUDNEGA ŠOLSKEGA OKOLJA

3.2.2026

INŠTITUT ZA
KRIMINOLOGIJO
pri Pravni fakulteti v Ljubljani

Javna agencija za znanstvenoraziskovalno
in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA VZGOJO IN IZOBRAŽEVANJE

UNIVERZA
V LJUBLJANI

PF

Pravna
fakulteta

